

Med anledning av socialförsäkringsbalkens införande den 1 januari 2011 har redaktionella ändringar i form av bl.a. nya laghänvisningar beslutats i detta rättsliga ställningstagande (dnr 034638-2010).

Tillfällig föräldrapenning när föräldrar saknas eller är avlidna – föräldrabegreppet

Försäkringskassans ställningstagande

När ett barns föräldrar saknas eller har avlidit efter en olycka eller sjukdom bör den person som tar hand om barnet, i avvaktan på att socialnämnden beslutar om placering i familjehem eller på att frågan om vårdnadshavare slutligt avgörs, kunna likställas med sådan försäkrad som avses i 11 kap. 5 § första stycket 2 socialförsäkringsbalken (SFB) vid bedömningen av rätten till tillfällig föräldrapenning.

Bakgrund och överväganden

Det finns behov av ställningstaganden till hur Försäkringskassan ska tillämpa bestämmelserna om föräldrabegreppet när ett barn, vars föräldrar saknas eller har avlidit efter en olycka eller sjukdom, behöver tas om hand av en annan person för tid innan socialnämnden hunnit besluta om placering i familjehem eller ny vårdnadshavare har utsetts.

Barnet kan i sådana situationer tas om hand av släkt eller vänner till familjen. Den person som tar hand om barnet kan, om barnet t.ex. blir sjukt, behöva vara ledig från förvärvsarbete för att vårda barnet. Av 8 § föräldraledighetslagen (1995:584) framgår att under tid då en arbetstagare får tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 8, 9, 16, 20, 22, 26, 27, 30 och 31 a §§ SFB har arbetstagaren rätt till ledighet.

Enligt bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning likställs med förälder även en familjehemsförälder. Med familjehemsförälder avses den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet. (2 kap. 16 § och 11 kap. 5 § första stycket 2 SFB)

En person som i en krissituation tar hand om ett barn som mist sina ordinarie vårdnadshavare, i avvaktan på att socialnämnden har hunnit besluta om placering i familjehem eller ny vårdnadshavare har utsetts, bör kunna likställas med försäkrad som avses i 11 kap. 5 § första stycket 2 SFB. I och med att personen likställs med en familjehemsförälder som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem får han eller hon en egen rätt till tillfällig föräldrapenning. Av ställningstagandet framgår att

det är fråga om en mycket speciell situation, som inte kan förekomma särskilt ofta.

Även om en person med stöd av det rättsliga ställningstagandet kan likställas med en person som tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem måste givetvis övriga villkor vara uppfyllda för rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. SFB.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Detta rättsliga ställningstagande avser 11 kap. 5 § första stycket 2 SFB. Av bestämmelsen framgår att vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning i 13 kap. 16, 20, 22, 26, 27, 30 och 31 a §§ SFB likställs med förälder även en familjehemsförälder som tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Den tillfälliga föräldrapenningen omfattas av Rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och betraktas som en familjeförmån (RegR-dom 2918-2001, är refererad RÅ 2003 ref. 65). Som en följd av att den tillfälliga föräldrapenningen anses som en familjeförmån enligt förordning 883/2004 och 1408/71 kan tillfällig föräldrapenning utges för vård av ett barn som blir sjukt under en tillfällig vistelse i annat EU-land på samma sätt som om barnet insjuknat i Sverige.

Astrid Christiernsson

Inger Axe